

RESURSE SCRIITORICEȘTI NEVALIDATE SCENIC

Cînd se vorbește de starea dramaturgiei române se are în vedere ce s-a scris, s-a publicat și s-a reprezentat pînă la evenimentele din decembrie 1989. Ce se mai poate păstra din ce s-a scris și s-a reprezentat pînă atunci, ce a stat ascuns în sertare, ce s-a făcut public, într-un fel sau altul. Unele texte, niciodată reprezentate, niciodată tipărite, au circulat în mediile teatrale. Este cazul pieselor lui Matei Vișniec. Unele au fost editate în almanahuri, reviste de circulație restrînsă, suplimente teatrale.

Dramaturgia de sertar încă nu a apărut. Așa cum nici celelalte genuri ale literaturii nu și-au arătat colțurile de umbră. Cei care-i socotesc pe scriitorii niște profitori ai conjuncturilor s-au grăbit să afirme că această literatură de sertar nici nu a existat. Nu are rost să fac aici un inventar al textelor de sertar pe care le cunosc, și nici să fac o comparație între, hai să zicem așa, «îndrăzneala» conținută de textele care și-au făcut loc spre editare sau reprezentare și acelea care au stat ascunse pînă acum. Comparația nici măcar nu ar fi loială. Pentru că unii scriitori, prin funcția publică deținută, practicînd un anumit compromis cu puterea, la nivel de funcție

și la nivel de organizare a textului, au putut trimite spre public producții, unele remarcabile, cu un grad ridicat de incomoditate. Pe vremuri, aceste texte vedeau lumina tiparului ori lumina rampei «cu voie de la poliție». Chiar așa se spunea. Și autorii știau lucrul acesta, și autoritățile erau în cunoștință de cauză, iar publicul era complice la un act de defulare colectivă.

Nu mai cincizeci de ani, de la o societate civilă la una totalitară, iar acum facem primii pași de la o societate totalitară la una civilă. Cînd ni s-a dat posibilitatea, i-am blamat pe scriitorii care s-au vîndut pe arginți, în anii '50, instituind, prin prestigiul scrisului lor, teroarea unei ideologii. Mulți scriitori importanți ai deceniilor opt și nouă s-au compromis fie prin consimțămîntul dat puterii comuniste, fie prin funcția deținută, devenită, prin forța lucrurilor, opresivă. De aceea îmi vine foarte greu, acum, în momente în care se joacă istoria și istoria literară pe cartea de recitare, dar și pe cartea unui maniheism violent, agresiv, să propun recuperări. Știm cu toții care sînt textele ce mai stau în picioare prin ele însele. Dar, în unele cazuri, autorii lor s-au repezit asupra noii puteri cu o sete de parvenire la care nu ne-am fi așteptat cu trei ani urmă. Unii dintre ei se fac vinovați de blocarea unor confrăți mai tineri. Un caz dramatic este acela al lui Matei Vișniec, un cal pur-sînge. Interzis pînă la plecarea din țară, este jucat acum de toate trupele de teatru, cum altădată Paul Everac ori D.R. Popescu. El

este, în adevăr, partea vizibilă a unui aisberg scufundat pe trei sferturi. Teatrul Național din Iași i-a reprezentat deja una din piese. În curînd (probabil că la apariția revistei «Teatrul Azi» premiera va fi avut loc deja) va ieși în premieră o a doua, iar o a treia a fost acordată în exclusivitate de către autor. Matei Vișniec a intrat deja într-un circuit incontrolabil de reprezentații, și gloria de pînă ieri, alimentată de interdicție, va intra într-o primejdie rutină. Nici un autor nu poate interzice o reprezentație, iar Matei Vișniec, rezident la Paris, cu atît mai puțin. Nici Eugen Ionescu nu este atît de jucat, deși teatrele tîneau după piesele lui încă de acum douăzeci de ani.

În mod firesc, textele scrise între 1944 și 1989 își vor afla drumul spre scenă; mă refer la piesele care rezistă timpului. Dacă nu le numesc aici e pentru că nu mai vorbesc, de data asta, în calitate de critic, ci în aceea de director de teatru. Și, în calitatea din urmă, aprecierea începe să semene în mod suspect cu un angajament.

Cred, însă, că există destule resurse scriitoricești nevalidate scenic. Am făcut parte dintr-un juriu al UNITER care a selecționat mai multe piese, pentru o confruntare finală. Nu știu dacă așa fi de acord ca vreuna din ele să se pună, repede, în scenă la Teatrul Național din Iași. Dar unii dintre autorii pe care i-am descoperit acolo merită toată atenția. Nici acum nu dau nume, pentru a nu da și speranțe deșarte.

VAL CONDURACHE

INTRODUCEREA PIESEI ROMÂNEȘTI ÎN CIRCUITUL INTERNAȚIONAL

A spune că piesa românească își are (sau trebuie să-și aibă) locul ei bine definit în repertoriul unui teatru, mai ales al unui Teatru Național, este, cred, o banalitate. De altfel, un teatru care nu joacă dramaturgia țării sale nici nu-și justifică menirea. Gădesc totuși salutară intenția Ministerului Culturii de a acorda o subvenție suplimentară acelor teatre care realizează spectacole valoroase cu piese românești. Noi nici înainte n-am înțeles politica de «promovare» a literaturii dramatice românești ca pe o obligație, ca pe o simplă «bifare» de titluri. Dar nu cred în utilitatea impunerii unor procente, a unui raport strict între piesele românești și cele care aparțin literaturii dramatice universale. Pentru că important nu este numărul pieselor sau al dramaturgilor jucați. Cu adevărat importantă este doar valoarea spectacolelor.

De-a lungul anilor, pe scena Naționalului craiovean s-au jucat zeci de texte valoroase din dramaturgia națională, semnate de autori de la Alecsandri, Caragiale și Delavrancea, pînă la Dumitru Radu Popescu și Marin Sorescu. Pentru prestigiul

teatrului nostru a contat foarte mult faptul că, în ultimii ani, regizori importanți au realizat spectacole remarcabile tocmai cu texte românești. Silviu Purcărete a creat un tulburător oratoriu dramatic cu *Piticul din grădina de vară*. Mircea Cornișteanu, un spectacol de referință cu *O scrisoare pierdută*, Cristian Hadjicula — scăpărilor *Mobilă și durere* și un emoționant spectacol cu *Pragul albastru* de Ion D. Sîrbu. Aceștia le putem adăuga reluările cu *A treia țepă* de Marin Sorescu în regia lui Mircea Cornișteanu și *Paznicul de la depozitul de nisip* de D.R. Popescu, realizat de Mihai Manolescu.

Un capitol important al preocupărilor noastre îl constituie în continuare premierele absolute. Numai în ultimii doi ani s-au jucat *Vărul Shakespeare* de Marin Sorescu în regia lui Mircea Cornișteanu și *Muzică de balet* de Felix Aderca în regia lui Ioan Ieremia. Ne rămîne totuși regretul că ele nu s-au constituit în evenimente artistice de rezonanță națională, așa cum ni le-am dorit.

Teatrul Național din Craiova n-a acordat niciodată piesei românești un statut de Cenușăreasă. Aproape pentru fiecare din textele menționate s-a investit tot ce se putea investi, din punct de vedere atît uman cît și material. S-au alcătuit cele mai

bune distribuții, s-au cheltuit sume importante pentru decoruri și costume, spectacolele au fost prezentate în cadrul unor manifestări de anvergură națională, oferind astfel realizatorilor nenumărate satisfacții profesionale. În viitorul apropiat, pe lîngă spectacolele pe care le vor realiza Silviu Purcărete, Cristian Hadjicula și Mircea Cornișteanu, sperăm într-o colaborare cu Cătălina Buzoianu și cu Victor Ioan Frunză. Iar dacă Teatrul Național din Craiova a avut șansa de a fi intrat într-un circuit internațional, marea noastră ambiție este acum aceea de a-i «obliga» pe organizatorii unor festivaluri internaționale să recunoască virtuțile spectacolelor cu texte românești și să ne invite în competiții internaționale și cu aceste spectacole. Mă gîndesc în primul rînd la *Piticul din grădina de vară* și apoi la *Mobilă și durere*.

Se spune că sîntem norocoși. Cred că norocul nostru vine din insistență. Cînd dorești foarte mult ceva este imposibil să nu-l dobîndești.

EMIL BOROĞHINĂ